

## ספרות עברית וכללית

### לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

### הוראות

א. משך הבחינה : שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שלושה פרקים.

|           |   |                           |   |        |   |           |
|-----------|---|---------------------------|---|--------|---|-----------|
| פרק ראשון | — | מעשה חכמים וסיפור קצר     | — | (25x2) | — | 50 נקודות |
| פרק שני   | — | קריאה מונחית (ספרי קריאה) | — | (20x1) | — | 20 נקודות |
| פרק שלישי | — | שירה (שירת ימי הביניים)   | — |        |   |           |
|           | — | ושירה עברית מודרנית       | — | (15x2) | — | 30 נקודות |

סך הכול — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש :

(1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.

ד. הוראות מיוחדות :

(1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד, יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.

כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

**פרק ראשון – מעשה חכמים וסיפור קצר** (50 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1–3. (לכל שאלה – 25 נקודות)  
**שימו לב:** און להדגים באמצעות אותה היצירה בכמה תשובות.

**מעשה חכמים**

1. לפניכם שני סיפורים ממעשי חכמים "בתו של רבי עקיבא והנחש" ו"הלל על גג בית המדרש".  
 בחרו באחד ממעשי החכמים, וענו על השאלה שאחריו (יש להתייחס רק לאחד מן הסיפורים).

**בתו של רבי עקיבא והנחש**

לרבי עקיבא היתה בת.  
 אמרו לו הכלדיים: <sup>1</sup> אותו היום שזכנסת לבית החפה,  
 מכיש אותה נחש, והיא מתה.  
 היתה דואג על הדבר הרבה.  
 אותו היום, נטלה את המכבנה, <sup>2</sup> נעצה אותה בסדק,  
 קרה שישבה [שנגעצה] בעינו של נחש.  
 בבקר, כשנטלה אותה, נסרה ובא הנחש אחריה.  
 אמר לה אביה: מה עשית?  
 אמרה לו: בערב בא עני, קרא בפתח, והיו טרודים כל העולם בסעדה,  
 ואין שומע לו.  
 קמתי, נטלתי את מנתי שנתתם לי, ונתתי לו.  
 אמר לה: מצוה עשית.  
 יצא רבי עקיבא ודרש: "וצדקה תציל ממות" (משלי י, ב).  
 ולא ממיטה משנה, אלא ממיטה עצמה.

1 הכלדיים – הרואים בכוכבים (אסטרולוגים).

2 מכבנה – סיכה להידוק השיער.

**הלל על גג בית המדרש**

אָמרו עָליו על הַלל הַזֶּקֶן, שֶׁבְּכָל יוֹם יוֹם הָיָה עוֹשֶׂה וּמַשְׁתַּכֵּר בְּטַרְפְּעִיק.  
 חָצִיו הָיָה נוֹתֵן לְשׁוֹמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְחָצִיו לְפִרְנָסָתוֹ וּלְפִרְנָסַת אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ.  
 פֶּעַם אַחַת לֹא מָצָא לְהַשְׁתַּכֵּר וְלֹא הִנִּיחוּ שׁוֹמֵר בֵּית הַמִּדְרָשׁ לְהַפְנִס;  
 עָלָה וְנִתְלָה וַיֵּשֶׁב עַל פִּי אֶרְבָּה, כְּדִי שִׁישְׁמַע דְּבָרֵי אֶלֶּהִים חַיִּים מִפִּי שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן.  
 אָמְרוּ: אוֹתוֹ הַיּוֹם עָרַב שַׁבַּת הָיָה, וְתִקּוּפַת טִבַּת הָיְתָה, וַיֵּרֶד עָלָיו שֶׁלֵּג מִן הַשָּׁמַיִם.  
 כְּשֶׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר אָמַר לוֹ שְׁמַעְיָה לְאַבְטָלְיוֹן:  
 אַבְטָלְיוֹן אַחִי, בְּכָל יוֹם הַבַּיִת מְאִיר וְהַיּוֹם אָפֵל, שְׁמָא יוֹם מְעַנֵּן הוּא?  
 הִצִּיצוּ עֵינֶיהֶן וַיֵּרְאוּ דְמוּת אָדָם בְּאֶרְבָּה.  
 עָלוּ וּמָצְאוּ עָלָיו רוּם שְׁלֹשׁ אַמּוֹת שֶׁלֵּג.  
 פָּרְקוּהוּ וְהִרְחִיצוּהוּ וְסָכוּהוּ וְהוֹשִׁיבוּהוּ כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה.  
 אָמְרוּ: רְאוּיָה זֶה לְחַלֵּל עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת.

מהי הפעולה המיוחדת שעשתה הדמות המרכזית במעשה החכמים שבחרתם, ואיך הפעולה הזו  
 השפיעה על המשך הסיפור?

**סיפור קצר**

2. סיום פתוח של סיפור לא מציע פתרון מלא לשאלות המרכזיות ביצירה. ואילו סיום סגור הוא סיום שיש בו פתרונות לגבי כל השאלות שעלו ביצירה.
- בחרו באחד מן הסיפורים הקצרים שלמדנתם, וכתבו האם, לדעתכם, הסיום של הסיפור הוא סיום פתוח או סיום סגור? הדגימו והסבירו את תשובתכם.

**מעשה חכמים או סיפור קצר**

3. ביצירות רבות באה לידי ביטוי ביקורת על ההתנהגות של האנשים או על האופי שלהם.
- כיצד ביקורת כזאת באה לידי ביטוי בסיפור קצר או במעשה חכמים שלמדנתם? הסבירו והדגימו.

## פרק שני – קריאה מונחית (ספרי קריאה) (20 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 4–6.

### 4. מען לא ידוע / קרסמן טיילור

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. תארו והסבירו את הניגודים בין שתי הדמויות המרכזיות בסיפור "מען לא ידוע" (שני ניגודים לפחות). (15 נקודות)

ב. מה אפשר ללמוד מן הניגודים האלה על התקופה שהסיפור מתרחש בה? (5 נקודות)

### 5. הגל / מורטון רו

תארו את דמותה של לורי ביצירה. בתשובתכם התייחסו לתפקיד שלה ביצירה ולמערכות היחסים שלה עם שתי דמויות ביצירה.

### 6. מען לא ידוע / קרסמן טיילור ; הגל / מורטון רו

שני הסיפורים השפיעו מאוד על מי שקרא אותם.

בחרו באחת מן היצירות: "מען לא ידוע" או "הגל".

לדעתכם, מדוע הסיפור שבחרתם השפיע על הקוראים? הדגימו דבריכם מן הסיפור.

## פרק שלישי – שירה (שירת ימי הביניים ושירה עברית מודרנית) (30 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 7–13. (לכל שאלה – 15 נקודות)

### שירת ימי הביניים

7. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו:

**שחי לאל** / שלמה אבן גבירול

שחי לאל, יחידה החכמה, / ורוצי לעבד אותו באימה,  
לעולמך פני לילך ויומך, / ולמה תרדפי הכל ולמה?  
משולה את בחייתך לאל חי, / אשר נעלם כמו את נעלמה.  
הלא אם יוצרך טהור ונקי – / דעי כי כן טהורה את ותמה.  
חסין ישא שחקים על זרעו – / כמו תשאי גויה נאלמה.  
זמירות קדמי, נפשי, לצורך / אשר לא שם דמותך באדמה.  
קרבי, ברכו תמיד לצורךם / אשר לשמו תהלל כל נשמה!

כתבו את המסקנה של המשורר בבית האחרון בשיר, הסבירו אותה, וכתבו מדוע הוא מגיע למסקנה זו.  
בתשובתכם ציינו והסבירו גם אמצעי אומנותי אחד בשיר, וכתבו מהי התרומה שלו להבנת המסקנה שכתבתם.

8. קראו את השיר שלפניכם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

**הבא מבול** / יהודה הלוי

הבא מבול ושם תכל חרבה, / ואין לראות פני ארץ חרבה,  
ואין אדם ואין חיה ואין עוף / הסף הפל ושכבו מעצבה?  
ובראות הר ושיחה לי מנוחה / וארץ הערבה לי ערבה.  
ואשגית לכל עבר ואין כל / אכל מים ושמים ותבה.  
וליתן בהתיחו מצולה / ואחשב פי תהום יחשב לשיבה.  
ולב הים יכחש באניה / כאלו היא ביד הים גנבה!  
וים יזעף ונפשי תעלז, כי / אלי מקדש אליה קרבה

א. מטפורה, חזרה ורמיזה מקראית הן דרכי עיצוב (אמצעים אומנותיים) שבאמצעותן המשורר מתאר את הסערה.

בחרו בשתיים מדרכי העיצוב האלה, והסבירו את התרומה של כל אחת מהן לתיאור הסערה.  
(10 נקודות)

ב. על פי הבית האחרון בשיר, הסבירו את התגובה של הדובר לסערה. (5 נקודות)

## שירה עברית מודרנית

### ארץ-ישראל וירושלים

9. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

אָרֶן / לאה גולדברג

כָּאֵן לֹא אֶשְׁמַע אֶת קוֹל הַקּוֹקְיָה.  
כָּאֵן לֹא יִחַבֵּשׁ הָעֵץ מִצְנַפֶּת שָׁלֵג,  
אָבֵל בְּצֵל הָאֲרָנִים הָאֵלֶּה  
כָּל יְלָדוּתִי שֶׁקָּמָה לְתַחֲיָה.

צִלְצוֹל הַמְּחַטִּים: הִיָּה הִיָּה — —  
אֶקְרָא מוֹלָדֹת לְמֶרְחֵב הַשָּׁלֵג,  
לְקֶרֶח יִרְקֶרֶק כּוֹבֵל הַפֶּלֶג,  
לְלִשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נִכְרִיָּה.

אוֹלֵי רַק צִפְרֵי־מָסַע יוֹדְעוֹת —  
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיּוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם —  
אֶת זֶה הַכָּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמוֹלָדוֹת.

אֲתֶכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְתִּי פְּעָמִים,  
אֲתֶכֶם אֲנִי צִמְחָתִי, אֲרָנִים,  
וְשָׁרָשֵׁי בְּשָׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים.

ההזדהות של המשוררת עם עצי האורן בונה את משמעות השיר.  
הסבירו והדגימו קביעה זו.

שירים בצל השואה

10. קראו את השיר שלפניכם וענו על השאלה שאחריו.

**נצול / לאה איני**

אָבי מתקשר למספר הצלוב לו על זרועו  
ומקשיב־מקשיב כְּדִרוֹף.  
בְּאֶזֶן השְׂמאלית אינו מקשיב  
זָכַר לִסְטִירָה מִכּוּפּוֹ שֶׁל אֶס.אֶס.  
בְּאֶזֶן הַזוֹ הוא שׁוֹמֵעַ  
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ  
אֵף אֶת הָאֶזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרָכְסֵת  
לִסְיוּטִים שֶׁבָּאִים לוֹ  
מִדּוֹרָה, מִבּוֹנָה, מְאוּשׁוּיָן  
בְּקִרְוֹנוֹת  
אָבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר –  
שְׁלוֹמִי טוֹב  
וְאַחֵר כֵּף הוּא הוֹפֵף אֶת רֹאשׁוֹ עַל הַכֹּר הַרְטָב  
וְנִרְדֵּם עַל צִדּוֹ הַיָּמִי  
נוֹתֵן אֶת אָזְנוֹ הַמִּתֵּה לְבִכְיִי  
בְּכִי הַמְּחַלֵּף עַל בְּהוֹנוֹת.

בשיר קיים שוני בין הדרך שבה האב מבטא את הכאב שלו לבין הדרך שבה הבת מבטאת את הכאב שלה.  
הסבירו והדגימו את השוני הזה.

11. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

### רק על עצמי לספר ידעתי / רחל

רק על עצמי לספר ידעתי  
צר עולמי כעולם נמלה,  
גם משאי עצמתי כמוה  
רב וכבד מכתפי הדלה.

גם את דרכי – כדרךך אל צמרת –  
דרך מכאוב ודרך עמל,  
יד ענקים זדונה ובוטחת,  
יד מתפדחת שמה לאל.

כל ארחותי הליו והדמיע  
פחד טמיר מיד ענקים.  
למה קראתם לי, חופי הפלא?  
למה כזבתם, אורות רחוקים?

ד' אדר תר"ץ

בשיר יש אנלוגיה בין הדוברת בשיר לבין נמלה.  
הסבירו והדגימו את האנלוגיה. בתשובתכם התייחסו לכל בתי השיר  
כתבו גם מה תורמת האנלוגיה להבנת המצב של הדוברת בשיר.



12. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו:

### פֶּאֶשֶׁר הַיֵּיתָ פֹּה / זלדה

פֶּאֶשֶׁר הַיֵּיתָ פֹּה

וּמִבֶּטֶד הַחוּם מִגֵּן עָלִי

וּמִחֻשְׁבוֹתֵינוּ נוֹגְעוֹת

פָּתַעַ

כָּנָף אֶל כָּנָף.

פֶּאֶשֶׁר הַיֵּיתָ עִמָּדִי

בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים

הָיוּ הַקִּירוֹת בְּגִיבֵית קְשִׁישִׁים

שֶׁסָּפְרוּ מַעֲשֵׂיוֹת עֲתִיקוֹת

בְּעָרֵב

פֶּאֶשֶׁר שָׁתִינוּ יָהּ.

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מְחֻסָּה

הֵם הִסְתַּגְּרוּ בְּשִׁתְּקָתָם

וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלִי

עֲכָשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד וּמָלֵט

יְסוֹד זָר

חָמַר לֹא עוֹנָה כְּמוֹת.

כיצד מבטאת הדוברת בשיר את הבדידות שלה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

בתשובתכם כתבו גם כיצד שתי מטפורות בשיר תורמות להבנת הבדידות של הדוברת בשיר.

משפחה

13. קראו את השיר שלפניכם, וענו על השאלה שאחריו.

**בְּעֵינֵי הַיּוֹ שָׁרוֹת / זלדה**

בְּעֵינֵי הַיּוֹ שָׁרוֹת  
צְפוּרֵי גִן־עֵדֶן  
וְנוֹצוֹת שֶׁל זָהָב נָשְׁרוּ  
עַל הַסְּפָרִים.

אֶף אֲנִי חֲשַׁבְתִּי בְּקַפִּידָה יְלִדוּתִית:  
הַשְּׁחוֹק אֵינוֹ הַגּוֹן  
לְבַעַל זָקֵן,  
אֵינוֹ הַגּוֹן לְבַעַל הַלָּכָה –  
אֵינוֹ הַגּוֹן לְאָב.

בשיר יש ניגוד בין הבית הראשון לבית השני.

מהו הניגוד, וכיצד הוא מתבטא בשיר?

**בהצלחה!**

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל  
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך